

והחילוניים התפזרו בחצות הלילה. אחר-כך שמעו שהחרדים התפרעו בעיר בשעות ה-קטנות של הלילה ומולם עמדו רק השוטרים.

עשרות שוטרים התקבצו גם בכניסה לשכונת מאה-שערים, סמוך מאוד לכיכר-השבת. כדי לעצור את החרדים שילכו להפגין. כיכר זו ראתה בעבר, לפני שנים רבות, הפגנות סוערות ורבות משתתפים.

אלה היו הימים שבהם הוכרע, למעשה, גורלה של העיר. שבהם נעשו הוויתורים הראשונים לטובת הדתיים, כשפרנסי ירושלים נכנעו ללחץ החרדי והחליטו לסגור כמה רחובות בשבת. מאז מחמיר המצב משנה לשנה, והמבט כיום הוא ששכונות שלמות בבירה סגורות ומסוגרות בשבת. חילוני ש-טועה ונכנס למקומות אלה מסכן, פשוטו כמשמעו, את חייו.

גם בכיכר-השבת, ביום השישי בלילה, היו רק כמה עשרות חרדים. גברים ונשים, אלו בקאפוטות ובשטיימלים ואלה בשמלות ארוכות ובשביסים לראשיהן, עמדו במצב הרחוב הסגור לתנועה, מול השוטרים, וצעקו בקול גדול, 'שאבעס! לעבר כל מכונית תועה שהעזה לעבור סמוך לשכונה. אלעזר שטורם - שפרוש שמו בגרמנית: 'סערה' - גבר בסוף שנות ה-30 לחייו, היה שם. מזה יותר מ-15 שנה הוא בעולם אחר. הוא נולד בבית חרדי, למד בחדר, בישיבה, עד שהפך, לאט לאט, לחילוני.

מזה חודשים אחדים מגיש שטורם, ביחד עם אברהם ('אברום') בורג, בנו של השר לשעבר יוסף בורג, את התוכנית שבת-שלום בסלוווייה. התוכנית משודרת בליל-השבת לפני היומן. בתוכנית מספרים השניים, תוך כדי שיחה ביניהם, את פרשת השבוע, שטורם הוא גם ממקימי מוסד שורשים. זה מוסד העוסק ביהדות, אך אינו מוסד דתי. בין שאר עיסוקיו הוא גם מרבה להרצות במורמים שונים בנושא היהדות ובנושא המאבק בין החרדים האנטי-ציונים לבין כל הציונים דתיים וחילוניים, בישראל. יש בפיו תיאורות ברורות והסברים למה שקורה עכשיו, הוא מסביר את הדב' רים בתהליכים היסטוריים שעברו על העם היהודי בעשרות השנים האחרונות. שטורם גם פעיל במאבק נגד הכפייה הדתית בירושלים ומרבה להשתתף בהפגנות נגד החרדים בעיר.

אוריות שלו לפי סדר היסטורי-כרונולוגי, ומבסס אותן גם על סמך ידע אישי מן התקופה שבה היה בעצמו בחור-ישיבה.

עם זאת, הוא אינו מוכן לפרט מה הניע אותו לעזוב את הדת ולהפוך חילוני קיצוני. שאינו שומר מצוות, מחלל שבת ומועדים. יש לו, לדבריו, חברים דתיים רבים, כולל ציונים, שעובדת היותו חילוני מחלל-שבת אינה מפריעה להם. גם אברום בורג חבר קרוב שלו. בורג חובש-כיפה ושומר-מצוות, אך אין זה מפריע לו שחברו הקרוב בא לבקר אותו בשבתות כשהוא נוסע במכונית.

שטורם צופה בתוכנית שאותה מגישים שניהם בהמשודרת בליל השבת. בורג אינו בשבוע שעבר, כשהיו בירושלים הפגנות סוערות ואלימות בין חילונים לדתיים. השתתף שטורם בין המפגינים החילוניים.

● במשך חודשיים הקרינו בירושלים

המנהיגות החרדית נחלה את הכישלון הנורא ביותר בהיסטוריה היהודית, כשקראה לפני מלחמת העולם השנייה, ליהודים שלא לעלות לישראל

שלים פרטים בשבתות והיה שקט. מה קרה עכשיו? דברים כאלה לוקחים זמן. ● אבל כשפתחו את המיסעדה בשבת הם מיידי הפגינה? לא, לקח להם יותר מחודש, וגם אז נכשלו כישלון טוטאלי. בין החרדים יש מישחק כוחות ותחרות בין

את לא בעניינים. הם ואורי בלוי מתחרים בקבוצת הקיצונים מי ינהיג את הרחוב, וכשהם ברחוב, מאיר פרוש לא יכול להישאר בבית. מאיר פרוש הוא היום חבר מועצה-העירייה. לדעתו פועל כאן משהו יותר עמוק ויותר טראגי. אני מתכוון לתת לך עכשיו הרצאה פסאודו-היסטורית.

אבל קודם כל אני צריך להסביר שאני עושה אבחנה בין הרתיים הלאומיים-ציוניים לבין הרתיים האנטי-ציוניים.

● **הציונים הם אלה החובשים כיפות סרוגות?** גם. אני מתכוון לאלה ממזרחי רבתי למי-ניהם, ימינה משם, מאגודת-ישראל וימינה - כולם אנטי-ציוניים.

● **למה אתה אומר ימינה, יש לזה איזו נגיעה לפוליטיקה?**

שום משמעות פוליטית מקובלת לימין ושי-מאל, למרות שהשינאה של הרחוב החרדי לערבים היא איזוהי נוראה, ואפשר לראות את זה בעיתונים שלהם.

● **אבל בזמנו היתה קבוצה שאמרה שהיא רוצה להצטרף לירדן.**

זו היתה קבוצה קטנה של נטוריקרנטא, שאמרו שהם רוצים להצטרף לירדן ולדבר עם ערפאת, אבל זה שולץ.

אחד החרדים אמר לי פעם שהוא נגד המדינה, אבל המדינה חייבת להימשך, כשהיא קמה זה היה אסון. אבל משקמה, אם תחלל מלהיות זה ייגמר בשפרך של יהודים ואסור שזה יקרה.

נמלטה מאירופה. הרבי מטמאר, למשל, בן דורו ובן עירו של יאנוש קורצ'אק, הצליח להימלט ברבבת קסטנר המפורסמת, בעוד שקורצ'אק עז-מו הודיע שאינו עובד כלי הילדים.

ואו, כשהתברר גודל האסון, ברור שהמנהיגים שקראו לא לעזוב את אירופה היו צריכים ללכת הביתה, אבל הם לא הולכים. הם רדופי אשם ולא מצליחים להסתדר עם הכישלון הטוטאלי שלהם.

● **מדוע לא האשימו אותם וגירשו אותם?**

אין לי הסבר לשאלה למה הם לא נעטו הביתה. זו חברה פטריארכלית הבנויה לפי השטנצים הישנים של קהילה, ואם בכלל יש בה מהפכות הן מאוד איטיות.

אני טוען שמכאן ואילך המנהיגות החרדית האנטי-ציונית עושה הכל על מנת לכפר על השגיאה הנוראה של ההכרעות שלה לפני המלחמה. ארבע שנים אחר-כך קמה המדינה הצינאית והיא המצבה הנוראה לכישלון הרתיים.

● **ואז הם אמרו שהשואה באה על היהודים בגלל מעשי הציונים, בגלל החילונים?**

עונש סביתי ועונש קיבוצי הוא הדבר הרע ביותר שיכול להיות.

זו תפיסה כליכר פרימיטיבית, פגאנית ומאגית לומר שבגלל הרצל אחד שעשה ציונות צריך להאשים את אלה שהיו נגדו. כי באירופה נשאר אלה שלא הלכו בדרך של הרצל.

● **אבל הם מאמינים בזה, זה כמו שהרב יצחק פריץ אמר שאוסף-הבונים,**

שטורם ואברום בורג בתוכנית-הטלוויזיה. היה לי פעם זקן יפה. חבשתי מגבעת יפה וחליפה שחורה!

שבו נהרגו ילדים בתאונת-רכבת, קרה בגלל חילול-שבת או מזוזה פסולה.

זה אותו הגיון מטומטם. אין אדם עושה חשבונו של הקרוב-ברוך-הוא.

● **אבל הם מאמינים בזה, פריץ באמת האמין במה שהוא אמר.**

אלה אנשים מנוולים, אנשים שרמת החשיבה שלהם כליכר פרימיטיבית. לאוסקאר ויילר יש כספר תמונתו של דוריאן

„אנשים האומרים שהילדים מתו בתאונת הרכבת בגלל חילול שבת, או דברים דומים, הם מנוולים”

גריי מישפט מאוד חכם: להאמין אתה יכול בכל, ובלבד שיהיה בלתי מתקבל על הדעת ביותר. אז כמו שאמרת: הם מאמינים.

● **ואתה יכול לבטל את האמונה הזאת שלהם?**

אני יכול הכל. המושג אמונה כפי שאני מכין אותו זה היענות של האדם לכוראו. לכן, לדעת, ישעיהו לייבוויץ הוא גדול המאמינים שפגשתי בחיי.

● **אז איך אדם יכול להפסיק להאמין?** זו סוגיה אחרת לגמרי. יש לבני-אדם צורך

אבל מאידך המדינה לא חשבה עד כדי כך שהוא יילך לצבא.

● **איפה כל הדברים האלה מתחילים?**

אני אתחיל מסוף המאה ה-19, שאז התחילה התנועה הציונית, כשבאירופה יש ריכוז גדול של יהדות אדוקה. התנועה הציונית משאירה רישום בהיסטוריה כבר אז, והיא תנועה שלחצת על הציבור הרתי, כי היא שואבת ממנו את כוחה.

ב-1912 יש ועידת יסוד אגודת-ישראל ושם, לראשונה, התאחדו כל הכוחות החרדים שלא נפגשו עד אז סביב שולחן אחד: מתנגדים וחסידים יחד. והם מתאחדים לנוכח האוייב הציוני ופועלים לפי שיטותיו, שיטות הקונ' גרסים. אז הם מחרימים לגמרי את הציונות וכותבים מעין אמנה משלהם.

ב-1930 קמים יהודים ציונים, כמו זאב ז'בוטינסקי ודודו בן-גוריון, שקוראים ליהודים לעזוב את ישראל. הם מריחים סכנה וקוראים לברוח מאירופה. המנהיגות החרדית חייבת להתייחס לעניין הזה ושוללת טוטאלית את העלייה.

הרבנים קראו ליהודים להישאר באירופה. אומנם גם אחרי המנהיגים הציונים לא הלכו הרבה, אבל אלה לא טעו בדיאגנוזה ובפרוגנוזה של המצב. ואז באה השואה, וכל מי שהגיע לארץ-ישראל ניצל. ברור שאילו הרבנים היו אז קוראים ליהודים לעלות, חלקם היו עולים וניצלים מהשואה.

כשנגמרה המלחמה ב-1945 וכל העולם ראה מה קרה, היה ברור שהמנהיגות החרדית נכשלה בכישלון הנורא ביותר בהיסטוריה היהודית.

● **אבל יש להם דרך להסביר את הדבר הזה.** רגע, תיכף נגיע לזה. אגב, רוב המנהיגות הוו

דתיים בהפגנת-שבת בירושלים. אין מה לעשות בירושלים. אפשר רק לעכב!

אגודת-ישראל לבין האחרים, שהם קיצוניים יור, והקיצונים נותנים את הטון.

● **זאת אומרת שמה שקורה לא ק' שזר למעשי החילוניים?**

החילונים מספקים את העילות לתעסוקה. הם מוכרחים אקשן כל הזמן. הם לא חיים ממה שהם מייצרים. הם עסוקים בשנור וצריכים אירועים. לא בריוק, אבל באמצעות זה הם מצדיקים את השנור. התמונת שלהם שמראות אלימות כלפי-הם שוות כווראי כמה עשרות אלפי דולרים. חוץ מזה, יש מאבקים פנימיים בלתי-תופסים על ההג' מוניה בעולם החרדי.

מאיר פרוש, למשל, בנו של הח"כ מנחם, בונה את עצמו באופן שיטתי ועיקבי בריוק כמו שאביו עשה לפני 30 שנה. חוץ מזה, יש גם מאבקים עם שני אברכי-המש, הלא הם האחים משייזבה.

● **מי הם?**